

SZERKESZTIK :
KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP

Évenként 20 ív zenemelléklettel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

Előfizetési ára:
Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.
Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: L. F.: Lessingről.

ZENE: Dr. SCHÜTZ MIKSA: A párisi nagy opera. (Folytatás.) — Zenészet hírek.

SZÍNHÁZ: REINER FERENCZ: A hét története. — Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZET: NYÁRI SÁNDOR: Hansen Teofil báró. — Képzőművészeti hírek.

LESSINGRŐL.

A német kritika megalapítójáról, a nagy irodalmi újtóról, ki nem csupán az ítéset, de a német drámának is megvetette alapját, új könyv jelent meg Berlinben.* A könyv szerzője, SCHMIDT ERICH, nagy földadatba fogott, midőn Lessingnek és műveinek új történetét tervezte. Mai napság nem könnyű dolog Lessingről olyasmit írni, mi az olvasókat még érdekelné. Mióta Danzel nagy műve e tárgyról megjelent, új okmányokat nem igen találtak. Ami akkor homályos volt a nagy író életében, az még ma sem világos. A német tudósok azóta is sokat foglalkoztak Lessinggel; átbúvárolták műveit philológiai és esztetikai szempontból: mi teendője maradt tehát az új életírónak? Schmidt könyve erre feleletet ad. Szerzője ismeri a tárgyra tartozó irodalmat és biztonsággal kezeli. A XVIII. század német irodalmának történetét utóbbi időben át- meg átművelték; monographiákat irtak Weisze, Ramler, Nicolai és mindazon apróbb emberekről, kik csak azért érdekesek, mert Lessing körében forogtak. E nagy munkálatban Schmidtnek is volt jelentékeny része; és szerzett tapasztalatait ügyesen felhasználta Lessingről irt művében. Schmidt a gazdag anyagon teljesen uralkodik és elég szépiészeti érzékkel bír arra, hogy művészen rendezze és tetszetősen adja elő.

* Lessing. Geschichte seines Lebens und seiner Schriften. "von Erich Schmidt, Berlin, Weidmann'sche Buchhandlung, 1884.

Írálya is világos és határozott, amint hogy azt hasonló munka megkívánja. Mindazonáltal találkozik Schmidt művében több deákos, szabadabb kifejezés is, melyek különös ellentétben vannak a máshol tapasztalható polgáriasságával. Némelykor előadása ismét egész modern tárczaizú, amit a komoly tárgy nem is bír el mindig. De szerző alaposágát még is el kell ismernünk. Alig hanyagol el csak egy részletet is, hol tenyek forognak kérdésben. Lépésről lépésre kíséri Lessinget az élet pályáján. A szűk anyagi viszonyokat a szülők házában, a megnyugtatóbb napokat a meiszeni iskolában, a vig színész társaságában átélte korszakot a lipcei egyetemen, az irodalmi tevékenységben lefolyt berlini napokat, a boroszlói titkárságot: — Lessing éltének mindezen korszakait szerzőnk alaposan tárgyalja művének eddig megjelent első kötetében, és kritikailag élesen világítja meg az író műveit, melyek eme korszakokból valók.

Schmidt készséggel hódol Lessing lángelméjének, anélkül hogy szemet hunyna hibái előtt. És ez helyes is: nem kíván elnézést az oly férfiu, ki szellemre és jellemre nézve első helyet foglal el nemzeti irodalmának pantheonjában; nem kívánja azt még akkor sem, midőn középszerűnek és emberileg gyöngének bizonyult.

A későbbi irodalmi újtónak Lessing e kezdői korában nyoma sincs. Lessing nem lépett oly túlzó genálisan ki a sikra mint Schiller, nem volt oly elragadó mint Goethe, még oly eredeti és nagyszabású sem mint Klopstock. Szerényen követte a korabeli hírneves embereket. Hagedorn, Gleim és Gellert nagy hatással voltak az ifjura; eleinte még Gottsched is befolyásolta, ki pedig később mindenben ellenkezett vele. Az akkor divatos modortól Lessing sem tudott mindjárt szabadulni; jó idő mult, míg végre Shakespeare szelme elragadta, míg a nagy becsben állt új francia drámaírók bukásából ki tudott bontakozni. Lessing irodalmi tevékenységének eme kezdetéről Schmidt könyvében igen értékes felvilágosítások találhatók.

De Lessing működésének egyik legkiválóbb jellegére szerzőnk nem utal eléggé határozottan; arra t. i., hogy Lessing működésében oly két tényező egyesül,

melyek eddig mindig külön álltak a költészet és a költészettan.

Lessing föllépésekor a német költészet közel volt ahhoz, hogy a könyvekben felhalmozott költészeti szabályok nyomása alatt végleg elpusztuljon; a németeknek akkorában oly költők tetszetek, kik vagy aprólékosak és ridegek, vagy pedig magas röptűek és patheticusak voltak, de a nemzeti költészet igaz lényegét nem is ismerték. Lessing birt ez ismerettel és képes volt poézist és poétikát egyesíteni.

Bölcsészeti és ítései szellemmel nézte a költészetet, és az ítésetet költészetté bővítette. Ebben rejlik nagysága és újítása. «A virágok előbb léteztek mint a botanika», mondá Balzac. Ezt az igazságot Gottsched nem ismerte. O és követői azt hitték, hogy a poétika teremt meg a poézist; hogy a szabály teremt a költőt. Lessing állította fel a helyes viszonyt: első az életen és tapasztalaton alapuló költői mű; aztán erre alapul az elmélet.

Lessing előbb írta meséit, aztán cikket a meséről; előbb epigrammait, aztán essay-jét az epigrammról; előbb «Minna von Barnhelm» című drámáját, aztán a «Hamburgi dramaturgiát»; előbb «Nathán»-t, aztán kritikai vizsgálódását a vallásról és kereszténységről. Viszont meg kell figyelni azt is, hogy a kritikus előbb volt tevékeny benne, semhogy a költő szárnyat próbált. Lessing előbb szellemben kimérte az utat, melyen haladni szándékozott. Tudta, mit akart; öntudatos volt a költészetben; gondolkodva írt, nem pedig extásisban, mint Shakespeare és nem naivan, mint Göthe. Talán ezért vonta meg magától Lessing a «költő» díszes megjelölését: az egyetlen igazságtalanság, melyet az igazság és jogosság eme vakbuzgója elkövetett. És valóban, ha volt is a németeknek nagyobb költőjük, nagyobb írójuk bizonyára nem volt, mint Lessing. Stylusra nézve az első közt áll. Schmidt nem szól Lessing styl-jéről; pedig hát Lessinget első sorban mint stylistát kell tekintenünk, mert mint ilyent senki utól nem érte. Gautier Teophil egy ízben így nyilatkozott: «Akit valamely gondolat, bármily apokalyptikus legyen is az, meg tud lepni, aki a meglepetésben nem talál szót a gondolat kifejezésére, az nem író.» Lessingnek minden gondolatra, még a

legapokalyptikusabbra is megvan a legvilágosabb, a legjellemzőbb és legszebb kifejezése, és *e tekintetben* oly nagy író, hogy nagyobb nem képzelhető. És mint-hogy az irály az egyéniség legfinomabb és leghatározottabb kifejezése. Lessing gazdag, férfias egyénisége is legjobban tükröződik irályában. Schmidt is helyesen tenné, ha műve jövő kötetében ki-pótlná azt, amit e tekintetben mulasztott. Hiszen Lessing életének és tevékenységének jelentékenyebb része úgy is ama második kötetben lesz olvasható, melyet jogosan érdeklődéssel várnak mind-azok, kik a nagy író iránt az őt megillető lelkesedéssel és csodálattal viseltetnek.

L. F.

A PÁRISI NAGY OPERA.

— Utóhangok és visszaemlékezések. —

III.

A viruló agiotage első csorbát szenvedett, midőn egy nap a «*Proféta*» *Vergnet*-vel volt hirdette s mint-hogy *Vergnet* nem léphetett fel, helyettese pedig nem akadt, az előadásnak el kellett maradnia és az operaház emberemlékezet óta először zárva maradt operanapon. Még jóval 8 óra után óriási embertömeg, mely nem hihetett a dologban, környezte az épületet. Százával ácsorogtak a széles bejárati lépcsőkön, leginkább ujonnan érkezett vidékiek, kik drágán megfizetett belépti jeggyel zsebükben, dühös szavakra fakadtak a hallatlan eljárás miatt. Tán soha életében nem részesült Halanzier úr annyi eláldásban, mint azon az egy estén a családok látogatók részéről. Nem egy közülök háromszorosan fizette meg jegyének árát — támlásszék 60 frankon alul nem volt kapható azon a napon — s most vigaszt kereshetett a reményben, hogy másnap majd a rendes pénztári árt fogja visszakapni. Halanzier igazgató másnap egy közleményben azzal mentegetődzött, hogy *Vergnet* tenorista, kit az egész baj okozójának tüntetett fel, valahol faluhelyen halászattal foglalkozott s az igazgató sürgönyére azt válaszolta, hogy rekedt. A «*Profétának*» úgy folytatta az igazgató, nincsen jelenleg más énekese s a temérdek díszlet miatt lehetetlen még délután újabb előadásra készülni. — Evvel a nyilatkozattal Halanzier úgy magának, mint intézetének szegénységi bizonyítványt állított ki. A világ első operája, a mint a párisiak szeretik elnevezni dalmú-színházukat, köteles minden első szerepre két erővel rendelkezni, főleg a világiállítás idejében, mikor majdnem minden nap több mint 20.000 fr.-nyi bevételt hozott. Azonban Halanzier úr, ki világiállítási repertoírjába jól megolvastott 7 operát vett fel, gondoskodott róla, hogy a legbővebb bevételek időszakában lehetőleg csekély költsége legyen: az operának első erői annyi szünidőt kaptak, a menyeyt csak akartak, feltéve, hogy megfelelő levonásokat tartsák el fizetésükön. És közönség uramék, azaz idegenek az egész földkerekségről és a becsületes «*provinciale*»-ok

mindamellert özönként jöttek s sohajok közt rakták pénzüket a boulevardi agiotageurok kezeibe. Az ilyen csábító hirdetések, mint «*Rentrée de Mme Miolan-Carvalho*», «*M. Bouchy-Hamlet*», «*Ophelia-Mlle Daran*» a benszülöttek csak finom mosolygással nézték; ez jó annak a rajnak, mely a gare de l'Est-ről szállodába s onnan rögtön a nagy operába rohan.

Négy évi tevékenysége alatt Halanzier annyira vitte, hogy az operában alig érintkezett vele valaki a kapuson kívül. Az új opera genialis építőjével, Charles Garnierrel, kinek mint a ház építészének állandó hivatala s irodája is van az operaházban, elkeseredett ellenségeskedésben élt. Naponta elhaladt egymás mellett a két ember s óvakodott még hivatalos ügyekben is egymással szóba állani. Ha valaki az operaháznak belső berendezését behatóbban akarta megtekinteni, úgy Halanzier-hez vagy Garnier-hez kellett fordulnia, de biztos lehetett az illető, hogy a mellőzött fél ellenséges indulattal lesz iránta. Így járt egy nálunk jól ismert műbarát, ki az építést kérte fel, hogy őt körülvezesse. Garnier a legelőzékenyebb módon mindent megmutat s megmagyaráz neki s végre a színpadra érkezik vendégjével. Ott épen próbát tartanak (*Polyeucte*-ből). Alig pillantja meg Halanzier az idegent Garnier társaságában, úgy habozás nélkül beszüntető jelt ad s elhallgatnak az énekesek, elnémul a zenekar. A színpadról ugyan el nem küldheti az urakat, nem lévén arra feljogosítva, de hadd tudja meg az idegen vendég, a ki Garnierre bízta magát, hogy soha napjáig sem engesztelheti ki az igazgatót.

Aránylag könnyen érthető dolog, hogy Halanzier úr a zeneszerzők közt nem sok jóakarót számít. Legtovább *Gounod* tartott még vele, de ezen összetartás is véget ért mindörökre. *Polyeucte* egyik próbájánál történt, hogy *Gounod*, ki minden ájtatossága mellett igen heves természetű, valami díszlet miatt összezorrent az igazgatóval. Halanzier nem hagyta magát s a komponistának semmi engedményt nem akart tenni. *Gounod* szörnyű felindulásában kijelentette, hogy őt nem látja többé ez a «*boutique*». Ez sok volt még Páris leggorombább emberének is, erre nem talált választ lexikonjában. Csak «*boutique! boutique!*» hallatszott halkán fogai közül s csak fejt rázni volt képes ily végtelen sértés fölött. Azóta minden összeköttetés megszakadt a két ember közt. *Gounod* művének első előadásánál jelen volt ugyan egy *baignoire*-ban, de a közönség előtt láthatatlan maradt.

IV.

A párisi *Grand Opéra* alatt valamivel többet kell értenünk közönséges értelemben vett operaháznál. A párisiak és általában a francziák a nagy operát a színházak koronájaként tisztelik, netovábbjaként minden szépnek, nagynak és meglepőnek, a mit színpad nyújthat. Tulajdonképeni nemzeti színháza ez a francziáknak, sokkal nagyobb mérvben mint a *Comédie française*, még pedig régi idők óta, nemcsak mióta a *Boulevard des Capucines*-en remek házat építettek neki, mely a párisi operát egyuttal architektonikus nevezetességgé emelte. A nagy opera tényleg tekintélyesebb segédeszközszorozattal

rendelkezik, mint eddig bármely más színpad. A nagy látványos darabokban oly mérvben fejtik ki a scenikus és dekoratív művészetet, hogy további haladás ezen a téren lehetetlenségnek tűnik fel. Valóban tündéri fény uralkodik a «*Roi de Lahore*» s «*Sylvia*» inscenálásánál! A párisi operának látványos darabjai csodaművek hűs alapos stilszerűség tekintetében, minden egyes részlet gondosan el van rendezve és az egészhez alkalmazva. A világiállítás idejében a *Mars-mezón* az iparpalota falai közt a «*Roi de Lahore*» látványosságai kelleit meg lehetett tekinteni; voltak ott papirtészta-tárgyak, ékítmények, jelmezek. Még a legmellékeesebb apróság is, a mint ott meg lehetett róla győződni, solid és a maga nemében tökéletes munka volt. A dekoratív pompa terén a bécsi opera bizonyára rendkívüli dolgokat tud teremteni; de sem az izlés, sem a kidolgozás minősége tekintetében nem mérhető a párisival.

Másként áll a dolog, ha egy nagyobb fontosságú pontra irányozzuk figyelmünket, értjük az énekerőket. Jellemző dolog, hogy ezek a franczia operánál csak második sorban jönnek tekintetbe. Széles a világban nem akad ország, hol operánál a cselekmény és színrehozatal akkora szerepet játszanék, mint Franciaországon. A párisi operánál az élénk cselekmény, a sikerült szöveg nem egy ízben megmentett rossz zenét, míg ottan ugyancsak elégszer jó opera-zene az unalmas szövegben halt meg. Hasonló viszony áll fenn a nagy operánál énekesek és színrehozatal tekintetében. Az opera-zemélyzet jelenlegi állása szerint itélve, az énekművészet csakugyan hanyatlásnak látszik indulni.

Nagy énekesnők nem léteznek többé Párisban, a hol hajdan a drámai énekművészetnek hazája volt. A ki éneket, szépet és tisztát kíván hallani, az ne menjen a párisi operába (persze még némely más operaházba sem). A nagy operának énekesnői mindenekelőtt egy közös tulajdonságot mutatnak fel, nincsen hangjuk. Madame *Miolan-Carvalho*-t korrang szerint első helyen kell itt megneveznünk. Ez a tiszteletreméltó matrona — már ötvenhárom tavaszt látott — Margitot adja *Faust*-ban, a királynőt a *Hugonott*-ban, szóval, a legfontosabb koloraturszerepeket. Az illúsió mindenképen, még a legnaivabb színház-látogatónál is, ki először lép a párisi operának szentelt falai közé, ki van zárva. A ki Párisban operaelőadást akar élvezni, annak egyáltalán ajánlható, hogy az énekesnők külső megjelenésére nézve a legszerényebb követelményekkel lépjen elő. Ugy tetszik, mintha a *Boulevard des Capucines* éghajlata különösen előmozdítaná a primadonnák körvonalainak széles kifejlődését, az idegenek Párisban többször akad alkalmuk e tüneményen elcsodálkozni, ha addig azt hitte is, hogy a művésznők idetartozó faja épen hazájában fejlődik leghatalmasabban. Az ember szívesen elsikamlana ilyen tökéletlenségeken, ha a művészetben kárpótlást lehetne találni. De csak hallgassuk meg az ünnepeit *MIOUX* asszonyt legkiválóbb szerepében, a Margitében, melyben egész képességét tárja élénk! Igaz, hogy ő volt a szerep megteremtője, midőn *Gounod* operáját ez előtt vagy 20

évvél először adták a *Lyrique*-ben. S a keringő az ékszer-áriában számára, határozottan számára készült. Azonban tekintetbe kell vennünk, hogy MIOLAN asszony abban az időben nemcsak húsz évvel fiatalabb volt, hanem *Theâtre Lyrique* igazgatójának, M. CARVALHO-nak neje, sőt több ennél, a *Lyrique* korlátlanul uralkodó igazgatója volt. És e miatt a párisi közönségnek még mai nap is be kell érnie ama elmúlt dicsőség maradékaival, kötelességéhez híven tapsolnia kell, ha ő nagysága fojtogatott összehpréselt torokból egy pár elkínzott magas hangot küld ki a világba.

Részké k. a. lehetőleg még virulóbb egészségnek és térfogatnak örvend, mint társnői az operánál, de a mellett az ifjúság nagy előnyét is bírja. Hangja nem valami jelentékeny. Mint a legtöbb francia hang, czélszerűtlen bánásmód miatt fejlődésében megtört. A hangzatosság örökre oda van, annak fejében bizonyos kellemetlen élesség hallható, mely a hanyatlásnak előjele szokott lenni. Lehet különben ilyen hanggal is megélni az operánál — Párisban, meg másutt is. De hogy egy tökéletesen befogzott énekesnő, egy hangrom, melynél rozzantabbat nem lehet képzelni, hihetetlen sikert arathat, sőt valóságos diadalokat ünnepelhet, azt a párisi operának egy másik énekesnője, KRAUSZ Gabrielle k. a. bizonyítja; KRAUSZ k. a. jelenleg a párisi operának első ereje, *la première tragédienne lyrique*, a mint szívesen hallja magát elnevezni. Elragadó dramatikusságot tűz és nemes előadásmódot el nem lehet tőle vitatni, noha ezen tulajdonságoknál nem lépik túl a rendes mértéket. De a miben teljes hiányt szenved, az a hang: már pedig ez énekesnőnél nem egészen mellékes tulajdon. Ismeretes, hogy ezen művésznőnek bölesője nem francia földön állt, és hogy pályája kezdetekor a bécsi operánál volt alkalmazva. Több évvel ezelőtt KRAUSZ k. a. Bécsben valami jótékony-célú hangversenynél vendégszerelt és szinte sensatiót keltett hangtalanságával. *Hangkísértetek*-nek nevezte el akkor egy szellemes bíráló azon neszt, melyre a párisi közönség oly ájtatossággal s elragadtatással figyel, minővel a legünnepelebb énekesnőnek sem szokás szolgálni. A nagy hírlapoknak bírálói kivétel nélkül rajonganak KRAUSZ k. a.-ért s a legóriásibb dicsőítésekre vetemednek, úgy elnevezik a «legnagyobbak valamennyi lyrikus tragedia-hősnők közül.» Nem rossz kifejezés, melyet a «*Débats*» kritikusai külön Krausz k. a. számára talált fel. A kritika emberei Párisban a bírálatoknak egészen sajátos nemét készítették el, hogy a hangnak be nem takarható fogyatkozásait szépítsék. Ha KRAUSZ k. a. az «*Afrikanót*» éneklé s szokás szerint itt-ott kifogy abból, mit hangjának neveznek, ha valami czélzott hatás nem sül el, úgy a kompetens bírálók ennek nem tulajdonítanak semmi jelentőséget. Az ő elvük szerint nem a siker vagy ennek hiánya, mert hisz ez pillanatnyi véletlenségektől függ, hanem a *szándék* a földolog, az *intentió!* Milyen kényelmes lesz így a dolog! Az énekesnőknek nem kell a színpadon többé semmit sem énekelniök és cselekedniök vagy legalább helyesen cselekedniök, elég, ha

N. úr a «*Gazette musicale*» munkatársa meggyőződést szerzett róla, hogy a művésznőnek a világra a legnagyobb szerű intenciói vannak. Hol és mi módon jutott e meggyőződésre, az közönyös, elég, ha arról meg van győződve. Nem hinné az ember mi mindenre képes a közvéleménynek ily tömeges befolyásolása. Egész Páris esküdni kész, hogy KRAUSZ k. a.-nál nincs nagyobb énekesnő, s hogy az, ki őt nem látta *Selva* szerepében, nem érdemli, hogy a boulevardok levegőjét szíjja. A «*Revue des deux mondes*» tudósítója KRAUSZ k. a. Selicájáról lelkesült *essayt* irt, melynek műtörténeti jelentőségét persze némileg csökkenté a merész állítás, hogy az «*Afrikanót*» nemcsak Meyerbeernek, hanem az egész új kornak legjobb dalműve. Más valaki (E. REYER a «*Débats*»-ban) Gounod «*Polyeucte*»-jéből PAULINE szerepét veszi tárgyalás alá és megjelenését s valódi antik alakját dicsőíti e szavakkal: «*Le peplum sied merveilleusement a sa taille majestueuse!*» — s tessék ehhez egy oly termetet képzelni, mely elfeledtet velünk minden fogalma a szépről s fenségéről.

(Bef. közl. köv.)

DR. SCHÜTZ MIKSA.

ZENÉSZETI HIREK.

~ SCHWARZ GYULA volt fővárosi zenetanár, a budai várszínház első karmestere nevét Selli-re változtatta.

~ HERMAN MARISKA k. a., ki a fővárosban mint jeles hegedűművész ismert, Londonból felszólítást kapott, hogy egy ott alakult női zenekar élére álljon, mint karmester; 8 éves kis nővérét pedig a zenekarba való beállításra szólították fel. Mindkettőjüknek igen kedvező feltételeket ajánlottak.

~ A MISKOLCI DAL- ÉS ZENE-ÜNNEPÉLY napi és sorrendje a következő: Első nap: augusztus 6. Megérkezés, s a budapesti délutáni 4 órai vonat megérkezéssel ünneplés fogadás az indóháznál a rendező bizottság részéről. Bevonulás a városba sorrendben, az egyeteket kibontott zászlók alatt, zenekar kísérete mellett. Bent a városban sorakozása az egyeteknek a városháztéren, s a dalárok üdvözlése a városi hatóság részéről. Ezután elszállásolás s az egyleti zászlók elhelyezése a városház termében. Esti 6 $\frac{1}{2}$ órakor a városház nagy termében az összes dal-egyetek fogadása és üdvözlése a diszelnök és az egyesületi elnök által; ezt követőleg előértekezlet s a másnapi teendők megállapítása. Este 8 órakor ismerkedési estély a «*Korona*» vendéglő udvarkertje és egyéb helyiségeiben. Második nap: augusztus 7. Reggeli 9 órakor közgyűlés a városház termében; a versenybírák megválasztása s a versenyző dal-egyetek sorrendjének megállapítása; 10 órakor első összpóba a színházban. Esti 6 órakor a versenyző egyetek sorakozása a városház udvarán, onnan kibontott zászlók alatt felvonulás a színházhoz; 7 órakor a színházban első csoportu dalverseny és a minta-dalárdák versenye *Huber Károly* «*Talpra magyar*» című münégysesével. Harmadik nap augusztus 8. Reggel 9 órakor dalregyesületi közgyűlés a városház termében; az elnöki jelentés felolvasása, a tisztikar megválasztása, dalregye-

sületi ügyek s indítványok tárgyalása, alapszabályok vagy ügyrend-etaláni módosítása. 10 órakor második összpóba a színházban. Este 6 órakor a versenyző egyetek sorakozása a városház udvarán, onnan kibontott zászlók alatt felvonulás a színházhoz, 7 órakor a színházban a második csoportu dalverseny a szabadon választott magyar münégysesekkel. Negyedik nap augusztus 9. Reggel 9 órakor a közgyűlés esetleges folytatása, 10 órakor harmadik és utolsó összpóba, 6 órakor az egyetek sorakozása a városház udvarán s kibontott zászlók alatt felvonulás a színházhoz, 7 órakor nagy összeloadás a színházban a kitűzött közös műdarabokkal, zenekarkísérettel, Huber Károly országos karnagy vezetése mellett. Ötödik nap: augusztus 10. Reggel 10 órakor közgyűlés és az új tisztikarválasztás eredményének kihirdetése. Déli egy órakor díszbéd a Koronában. Délután 5 órakor ismételt összeloadás a minden rendű nagy közönség igényeinek is kielégítése végett a városház udvarán. Este 9 órakor a miskolci dalregyület által az ünnepélyi vendégek tisztelőtére rendezett táncvigalom. Hatodik nap: augusztus 11. Reggel 9 órakor közgyűlés a városház termében; a versenybírák ítéletének kihirdetése; a díjak kiosztása. Este 7 órakor dísz-hangverseny fővárosi művészek közreműködésével, 9 óra után bucsuestély a Koronában. A versenyre 17 egyet jelentkezett, u. m. a debreczeni, egri, jászberényi, kassai, kecskeméti, kolozsvári Hilária, munkási, pesti nemzeti dalkör, pécsi, rimaszombati, s.-a.-ujhelyi, szatmári, szentesi, szegedi dalárda, szegedi polgári dalegyület, szegszárdi és ungvári dalegyetek. Az augusztus 11-iki díszhangversenyben közreműködnek: Abonyiné Wein Margit, Spányi Lenke, Hajós Zsigmond és Ney Dávid a magyar kir. opera tagjai, továbbá Juhász Aladár zongoraművész, Zerdáhelyi Olga hegedűművész és Rigó Ferencz hegedűművész. Abonyi Emil ünnepi prologját Hubay Aranka fogja elszavalni.

~ NILSSON KRISZTINA a párisi «*Figaro*»-hoz intézett levelében megerősíti a hirt, melyet a minap közöltünk, hogy t. i. ha föllálitják New-Yorkban a tervezett nemzeti zene-konzervatoriumot, ő ígérétéhez képest annak élére fog állani.

~ ARTHUR POUJIX, kinek nevével olvasóink lapunkban is találkoztak, érdekes cikksorozatát közöl a «*Revue liberal*»-ban Gounod felmenő rokonairól. Atyja François Gounod híres festő és vésnök volt, Carle Vernet benső barátja és tanuló társa és a ki az első díjat nyerte el a régi Académie prix de Rome pályázatán. Nagyapja is híres művész volt kit annak idején *fourbisseur du roi*-nak hívták.

~ A BAYREUTHI PARSIFAL-ELŐADÁSOKRA szombaton estekörülbelül háromszázan érkeztek külön vonaton Bayreuthba, nagyobb részt a bécsi akadémiai Wagner-egylet s az általános Wagner Richard-egylet más főkegyeteinek tagjai közül. Mäsfelől is több száz vendég érkezett. A megérkezettek között vannak Mottl karlsruhei udvari karmester, Kinzl, Bruckner stb. Liszt Ferencz, ki korábban érkezett, a Bécsből jövő külön vonat élé maga is kiment. Münchenből vasárnap érkezett a különvonat. Több angol és amerikai is

érkeztek. A hesseni herceg nejével együtt itt van, továbbá gróf Apponyi Albert is. Már a második előadás jegyei is elkelték. A próbák kitűnően sikerülnek: Wagner Kosima asszony jelen volt kettőn s megelégedését nyilvánította a művészeknek. A «Wahnfried» idegenek előtt be van zárva; Wagner Richárd sírját egész nap látogatják.

~ AZ «AFRIKAI NŐ» — SZINGÁL. Egy bécsi lapnak a következőket írja egy philoszingali: «Midőn tegnap végighallgattam Mayerbeer «Afrikai nő»-jét, feltűnt előttem az opera címének alaptalansága. Hogy a sokat emlegetett Bráhmát, Visnut, Sívát a kafferek ép oly kevéssé ösmerték, mint akár Gáspárt, Menyhértet vagy Boldizsárt, s hogy a busmanóknak távolról sincsen olyan szép pagodájuk, mint a minőt a színház mutat, attól teljesen eltekinthetünk. De tudvalevő, hogy a portugálok Vasco di Gama alatt 1498-ban Keletindiát fedezték föl. A Foktól keletre levő sziget, melyet Selika otthonának mond, nem lehet tehát más, mint Ceylon. Selika tehát nem lehet afrikai nő, hanem singál, s e mellett szól kedélyének gyöngédsége is. Csakis a francia feületesség követhetett el itt hibát, s becsületbeli kötelességünk a szingálokat az operában saját jogaikba visszahelyezni.

~ A «PARSIFAL»-ELŐADÁSOK ez idei sorozata a minap fényes eredménnyel nyílt meg. A színházban minden hely el volt foglalva; négyszáznál több személy nem kapott már jegyet. Az előadás minden tekintetben sikerült. Első sorban Materna asszony, Reichmann és Winkelmann magaslottak ki. Wagner családja, Kozima asszony kivételével, jelen volt az előadáson. Ott volt inkognito a görög királyné is.

~ STANFORD SAVONAROLA című operája e hó 9-én került színre először a Convent-garden színházban. Az előadás szerencsétlen körülmények közt folyt le. Az opera nem volt jól betanulva, a főszerepeket az utolsó perczen föl kellett cserélni, a zenekar sem játszott oly jól, mint rendszeren s a kiállítás is hiányos volt, s ha hozzáveszünk a tikkasztó nyári hőséget, elmondhatni, hogy minden öszeesküdött a szerencsétlen opera ellen. A közönség azonban nagy óvácziókban részesítette a szerzőt, a ki angol ember és hazafiás buzdítást érdemel.

~ GYE ERNŐ a londoni Royal Italian impresariója, a jövő saisonban a new-yorki Metropolitan operaház igazgatója lesz. Primadonnául Nilsson Krisztina, Albani és Sembrich asszonyokat szerződtette.

~ REYER «SIGURD» című operája e hó 15-én került először színre a londoni «Covent garden» színházban, de csak félsikert aratott.

~ 105 ÉVES ÉNEKESNŐ halt meg nem régen az északamerikai «Egyesült Államok»-ban. Neve: Farnesi Eliz. Európában nem igen ösmerték, de Amerikában valamikor nagyon ünnepezték.

~ 50.000 DOLLÁR jutalomdíjat tüzött ki Abot Emma k. a. amerikai énekesnő olyan operára, mely Flotow «Mártá»-jának stílusába van írva.

A HÉT TÖRTÉNETE.

(Csicsóné. Népszimű három felvonásban, írta Hetényi Béla. Zenéjét szerzette Szabados Béla. Először adatott a krisztinavárosi szinkörben július 18-án.)

Rövid idő alatt háromszor volt alkalmunk színész-írók művei fölött véleményyt mondani. A magyar vidéki színésznek rendkívül fogékony és gyorsan működő fantáziája van, mely az élettől elesett alakoknak, történeteknek és helyzeteknek önkénytelenül színpadi hatást, sőt színpadi fontosságot tud tulajdonítani. És ha a vidéki színész tollforgató ember és elég ügyes a szerzett tárgyat az elsajátított színpadi ismeretek fonálán elrendezni és drámai alakba öltöztetni, megszületik a magyar népszimű egy neme, mely ezen sajátságos empirikus iskola egy igen karakterisztikus terméke. Ezeket a népsziműveket az életből írják a mi színész-íróink, míg az írók par profession, kik a fikció és a feltalálás kettős processusával támasztják a saját alkotáson érzett boldogító örömet, az életbe írják népsziműveiket. A kettő között ez a különbség.

Színházaink népszimű-műsorának fluktuációi és az időbeli kritikák eltéréseiből kombinált hullámszerű eredményvonal adja a két irány közt folyó küzdelem grafikai képét. A vidéki színész-írók nem megvetendő konkurrencziát csinálnak a hivatásszerű íróknak és ha a magyar népsziműnek ideálja az a csillogó, felületes, szakadozott drámai festmény volna, a milyeneket az utolsó években látnunk kellett, akkor a győzelem a színész-írók részén lesz. De ha a népsziművet mint súlyosabb műfajt akarjuk felfogni, mint valóságos népdramát, mely ősnégyját, a könnyed vaudevillelet megtagadva önálló életre ébred, akkor a színész-írók csakhamar eliminalva fogják magukat látni. Ha a magyar népszimű ezt a végcélzt eléri, a színész-írók kedvező előnyei, mint a nagy színpadi ismeret, a technikai ügyesség, a tapasztalatokból levont theoretikus romantika és a halvány poézis sokat fog mostani értékéből veszíteni. Mert daczára, hogy ők a népélet egyes mozzanatait választják motívum gyanánt, valódi drámai életet ritkán képesek teremteni; az a kis élet, az ugynevezett «dramatischer Vorwurf» elnyeltek a keresett romantika epikai terjengőségében és ami még víz felett tartja darabjukat, az a poézis frissége és a szép nyelvezet, melyben aztán a vidéki színész-írók valóságos virtuózok.

Ha már most megengedjük, hogy a színész-írók mint iskolaalapítók létjoggal bírnak, nem hiszszük, hogy közöttük a Csicsóné szerzőjének helye volna. Hetényi Béla színész, de az még nem elég, hogy tökéletesen meghiusult kísérlete után népsziműírónak is nevezzük, már azért sem, mert a felsorolt adományok közül eggyel sem bír: színpadi ismerete is csak parányi kis jelenetelési ügyességben nyilvánul.

Népsziművének talaja nincs, tehát gyökerei a levegőben lógnak és a reminis-

cenzia fájának ágaiban kapaszkodnak, mint az indalnövény parazita fattyú hajtásai. Motivuma nincs, ha csak nem a selejtes gassenhauer és az is arra való, hogy a színlapra téve, közönséget csaljon a színházba, hogy a fül gyönyörködje a profán utcazi dal szépen arrangirozott akkordjaiban, melyet a kóristák egybeterezt zöme énekel zenekari kísérettel a krisztinavárosi karzat épülésére. Hogy miképpen csinált Hetényi a Csicsónéból darabot, lássuk a meséből.

A függöny felgördülése a jövőbeli Csicsóné násznapjának pitymalló hajnalát jelenti. Igen, Biri Kárász a militaris mániában szenvedő suszter szép leánya szereti Pap Pistát, a kis város nyalka kovácslegényét és viszont az is Birit, a mint azt annak rendje és módja szerint szépen meg is mondják egymásnak palam publice. De Biri kére még az ispánnak, Csicsó kádár-mesternek és a városkába vetődött Gyuri nevű kádárlegénynek is fáj a foga. A hóbortos munkakerülő suszter legjobban szeretné a gazdag Csicsót vőül, hogy vén napjaira még kissé uraskodhassék. Pap Pista megjelen a násznappele, utána Csicsó uram a magáéval és most csak azt várjuk, hogy melyik dobja ki a másikat, midőn kiderül, hogy Biri nek nincsen semmi vagyona, a mi Pap Pista szerelmének thermometrumán a higanyoszlopot rögtön annyira alá szökkeneti, hogy a házasságról semmit sem akar tudni. Biri nem esik e csúfságon annyira kétségbe, hogy kapva ne kapjon a másik kéron, az öreg Csicsó bácsin, akinek aztán odanyújtja nagyon áhitozott kezét.

A második felvonásban Biri már víg özevgyasszony; Csicsó uram megtért a felvonás közben dédapáihoz, hol a nektár és ambrózia számára fenekelnek öblös hordókat, dézsákat és böddönöket. Gyuri, a kádárlegény, nála van és szerelmes szíve bánatában nagyokat dönget az udvaron álló hordókon, mert Biri ke nagyon kaczer asszonyka lett, ki megesküdött, hogy boszút áll az egész férfinemen a Pap Pista hűtlensége miatt. Aldozatai az ispán, a fiskális és Mörícz gyerek, a Kő-hegyi zsidóárendás fia. Az egész második felvonás abból áll, hogy Biri miként teszi lóvá udvarlót. Legrosszabban Mörícz jár, mert nemcsak, hogy egy jelenetben az imádott Csicsóné kezei helyett a fiskálisét csókolgatja, hanem még hordóba is bujtatják, melyet azután az öreg Kőhegyi drága pénzen vesz meg, miután megtudja, hogy abban a fia van berekesztve. Az ispánt meg összeboronálja egy szerelmes kis leánnyal, nem csak hogy tőle megsza-baduljon, hanem, hogy boszút álljon Pap Pistán, ki most a szép Esztike körül settenkedett. Így jár-ke Csicsóné mint intéző szellem, hol egyet dalolva, hol pedig sáppadozva, hogy bizony jó magánál is elkelne még egy kis szerelem. Amellett Gyurira, a szerelmes kádárlegényre gondol, de ő, a szemes Csicsóné, a ki mindent oly ügyesen el tudott rendezni, saját szívbéli ügyeinek elintézését a harmadik felvonásra halasztja. Az meg úgy történik, hogy Gyuri végleg elkeseredve Csicsóné kaczerőségén és reménytelen szerelmén, éppen világnak akar indulni, midőn a szép asszony egy nótával visszahívja és férjül veszi, mert annyira szereti,

hogy érte lemond Csicsó uram vagyónáról, mely csak abban az esetben illette őt, ha örökké özvegységben marad. Hogy a végjelenetben nép is szerepeljen és tánczoljon, még licitációit is tartanak Esztiike apjánál, melyet Csicsóné nagylelkűen beszüntet, megsemmisítve a peres váltót. Így tehát minden jó rendén van és «Csicsóné galambomra már most ráillik a csók».

Ime Hetényi meséje. Sokkal többet tulajdonitanánk darabjának mint a mennyit érdemel, ha kérdeznők, vajjon miért írta Hetényi úr népszínművét? Miféle confessiákat tett ő le a Csicsónéban, a melyek drámai nyilvánulásra szorulnak? Azután miből tanuljunk? Min gyönyörködünk és min okulunk? Talán azon, hogy Pap Pista két szék között a földre pottyant? Más drámai magot lámpafénynél sem vagyunk képesek találni. Hogyan is? Az egész darabban nincsen egy okos ember sem; csupa mókázó nebulók űzik szemünk előtt vastag, izetlen tréfákat.

Az első felvonásban még valahogyan összesöpörte Hetényi ur szellemi gyermekeit egy mozgalmas, csattanós végjelenet, habár annak indoklása époly gyöngé mint nevelés. (Pap Pista szerelmi diminúciója a pénz hiánya folytán.) A második felvonás már ismét unikum a póre durvaság nemébe. Csicsóné játszik a három hülye szerelmessel és mint az antisemita író édes leánya, persze a bolond Mórícz gyereket fizeti ki legszebben. No ez aztán már igazság. Ez Hetényi egyetlen következetessége. Mikor Móríczt a hordóba bujtatják, elfelejtették a clownok conventionális hólyagával felfegyverezni, amelylyel eme *Haupt- und Staatsaction* szereplő személyeit adott alkalommal jól hátha üthette volna, hogy a czirkuszi komédia teljes legyen. Hetényi uré a kezdeményezés érdeme, hogy az antiszemitizmust a drámairásba bevitte, még pedig a legdivatosabb alakban. A tehetetlen invektívák alakjában. Az antiszemitizmusnak minden téren lehet jogosultsága. Nem hiszünk el feltétlenül a filozofiták ellenvetéseit, mintha politikai és gazdasági szempontból az antiszemitizmus lelkiismeretlenség és népjogi bűn volna. De az irodalomban, a szép és nemes katekizmusában helye nincs, legkevésbé pedig Hetényi úr kezelési módjában. Minden író ugynevezett szép lélek. Hetényi úr is író és így szép lélek akar lenni. De mondja Hetényi úr, a szép lelkek szoktak ilyen kifejezésekkel dobálózni, mint «jebuzeus»? és «rongyos zsidóköllyök»? Aztán Hetényi úr két zsidója nem is provokálhat antiszemitikus érzelmeiket, mert képtelenek erkölcsrontó és káros eszelekedeteket végezni, hisz olyan szánandó két ostoba ember az, hogy mindenki rászedi őket, akinek csak dolguk van velők. Ilyen szerencsétlen kreaturák eilen meg nem lehet jó szívvel frontot csinálni, mert ez nem csak igazságtalan, hanem gyáva is. Szerencse még az, hogy az irodalom Hetényi úr fölött oly magasan áll, hogy homunculusi eviczkélései el sem érhetik. Az egereknek meg szabad Herkules buzogányával játszani. Hetényi úr rossz teret választott elveinek propagálására. A politika erre sokkal alkalmasabb. Választatta volna meg magát Hetényi ur antisemita

képviselőnek; a bukás ekkor nem lett volna oly nagyon bizonyos, mint a színházban. Aztán jövedelmezőbb is mint a krisztinavárosi szinkör leszállított helyárai után számított tantiém.

Szabados Béla ur zenéje jobb sorsot érdemelt volna. Kár volt a fiatal tehetséges zeneszerzőnek Hetényi ur diadalkocsijára ülni. Így magával rántotta szép dalait a bukás örvényébe, honnan a visszatérés, ha nem is lehetetlen; de felette nehéz. Pajor Emilia pedig dicséretes kitartással küzdött szerepével, melyet a mennyire lehetett, lábom tartani igyekezett. Dalait szépen énekelte és a tapsokat megérdemelte. A többi működők látható kedvtelenséggel mondták el szerepeiket és a szellemtelen billard-apercuszerű vicczeket. Tolnayné egy igen sikerült jelenetben zajos tapsokat aratott. Teljesen méltók a darabhoz Kis Pista faragatlan-ságai voltak.

REINER FERENCZ.

SZÍNHÁZI HIREK.

— A FŐVÁROSI SZINKÖR számára Grubicz László, a «Sziget a szárazon» című vígjáték szerzője új bohózatot írt, melyben a kisvárosi élet félszégei vannak igen ügyesen perszifálva. Az ujdonság augusztus elején kerül színpadra. Derék Antal pedig «A falusi kis lány Pesten» című életképet nyújtott be a szinkör igazgatóságának.

— A KRISZTINAVÁROSI SZINKÖRBEN a folyót héten a társulat két elsőrendű tagjának jutalomjátékán a szokottnál jóval számosabb közönség jelent meg. Hétfőn NÉMETH JÁNOS, a szinkör kedvelt tenoristája Offenbach «Szép Helená»-jában ülte meg ezt a legkellemesebb színházi ünnepét, még pedig zsufolt ház előtt és szép művészi sikerrel. Az előadás ritka jó ensemble mutatott, az egyes színészek pedig a telt ház ritka tüneményén felvilanyozva, pompás kedvvel üzték az operett bohókás tréfáit, melyeket a közönség hálás tapssal jutalmazott. Németh János künönön volt disponálva és belépő áriáját a közönség zajos tapsaival kétszeres ismétlésre kényszerítette. Helenát Pajor Emilia énekelte és eltekintve izléstelen toalette-jétől, minden tekintetben egész és correct Helenát nyújtott. A többi szereplők, mint Réthy Laura (Orestes), Follinus (Menelaus), Boross (Kalehas), Kövesi (Agamemnon) és Balassa (Achilles) iparkodtak egymást jókedv dolgában föllülmulni. Rögtönzéseiket a közönség falrengető kacajja követte. — Csütörtökön Pajor Emilia Genée: «Kapitány kisaszszony» című régi operettjében tartotta jutalomjátékát. A kedvelt énekesnő a héten már nagyon sokat játszott, nagy, megérdemelt szerepekben és onnan magyarázuk Fanchette-jének bágyadságát. Alakja különben nagyon kielégített volna, csak az eddig soha sem látott és hallott énekimprovizációkat tartjuk feleslegesnek. Mellette Németh János Lambertója és különösen Follinus pompás alakja: Don Domingosz tűnt ki. Rögtönzött kouplettjeivel annyira felderítette a közönség kedvét, hogy ötször kívánták a napi eseményeket tárgyaló versek ismétlését. Kis Pista Don Januario-ja minden kritika

alatt álló czéda maskura volt. A zenekarban pedig titkos forradalom lehetett, mert a karmester pálczája úgylátszik csupa mulatságból úszkált a levegőben, a zenészek ez egyszer a maguk uruk próbáltak lenni, minék a czifra macskazene volt a következménye, melyre nagy respektussal gondolunk vissza.

— E. KOVÁCS GYULA, a kolozsvári nemzeti színház művezetője a napokban Békésre indul vendégszerepelni.

— ARADI GERŐ SZINTÁRSULATA nem rész-sül Keszthelyen olyan pártolásban, a milyent gondos és változatos előadásai megérdemelnének. Az eddigi előadások általában mind sikerültek; különösebb tetszést a «Csókon szerzett vőlegény», «Fedora», «Nézd meg az anyját, vedd el lányát» és «A kornevillei harangok» arattak. A társulatnak kiválóbb tagjai: Aradi Emilia, ki «A csókon szerzett vőlegény»-ben Abrai Irén szerepében valóban remekelt, Könczöl Lujza, ki «Fedora»-ban aratott igen nagy tetszést, Nyilas Ilona, Liczenmayer Poldi és Somogyiné, a nők közül; a férfiak közül: Dálnoki, Ferenczi, Arányi, Somogyi, Berényi és Gyöngyi.

— NÉPSZÍNMŰ-UJDONSÁG. A kolozsvári nemzeti színház bíráló bizottsága «Kurucz Pali» című három belvonásos népszínművet fogadott el előadásra. Szerzője eddig ismeretlen.

— NYÍREGYHÁZÁRÓL írják: Lászi Vilmos szintársulata, dacára annak, hogy tehetőséges tagokból áll, folyton a nagy részvéltenség ellen küzd; csaknem minden este üres ház előtt játszik. Az intelligens közönség egyáltalában visszahúzódik, mit az is bizonyít, hogy a szinkör csak vasárnap van tele. A társulat ittléte alatt következő darabokat adta elő: Nézd meg az anyját, Judás Iskariótes (Váradi Antal tragédiája), Nap és Hold, A csókon szerzett vőlegény, Hadjárás a békében, Üdvöske, A darwinisták, Czigány Panna, Tót leány. E két utóbbi zsufolt ház előtt. A társulat jelesebb nőtagjai: Lásziné Etel, Ligetiné Mari, Peterdyné Georgette, Tolnai Hermin, Szabó Krisztina, Eszéky Emma, Kövyné Julia és Kaczér Nina. A férfitagok közül künnek: Dobocsányi Gyula, Kövy Ede, Moóri Sándor, Munkácsi Gyula, Peterdy Sándor és Vihari Elemér. A társulat jelenleg Csikynek «Stomfay család» című darabjára készül.

— KOLOZSVÁRRÓL írják: E. Kovács Gyula vidéki vendégszerepléséről megérkezvén, Szigeti József «Toldi Miklós» című színművében lépett föl először Kolozsváron, mely mű veterán író színészünknek székfoglalója volt a Kisfaludi társaságban. E. Kovácsot színpadra lépésekor tüntető tapsokkal fogadták, melyek a darab szebb részeiben gyakran megújultak. Különösen tetszettek az álomképek, melyek gyönyörű tableaux-kat képeztek. A darabban tetszéssel játszottak még: Krasznayné, Vedress és Szentgyörgyi. — Medgyaszay Evelin hosszabb betegsége után e hó 21-én lép föl először a «Vasgyáros» Claire szerepében.

— POLGÁR KÁROLY SZINTÁRSULATA f. hó 16-án hagyta el Deést, hol hét előadást tartott, melyekkel sikerült a deési színpártoló közönség teljes meglegedését kinyernie. Az utóbbi napokban színpadra hozták Rip-Rip-et, a Csókon szerzett vőle-

gény-t, Czigány Panná-t, az Ember tragédiáját és búcsúelőadásul a Milimári-t a deési állandó színház-alap javára. Külö- sen nagy tetszésben részesült az Ember tragédiája és a Rip-Rip előadása, a mikor a felemelt helyárak daczára, zsufo- lásig megtöltötte a színházat a közönség.

= DEÉSRŐL írják: Polgár Mihály jól szervezett szintársulata e hó 8-ika óta városunkban időz és jó előadásaival méltán kiérdemelte a közönség meleg pár- tolását. Különösen sikerült eddig a »Ce- cil házassága», a »Koldusdiák» és »Rip van Winkle» előadása.

= PLENK LAJOS, a »Jász-Kürt» felelős szerkesztője egy magyar tárgyú drámát terjesztett be »Iréne» cím alatt. Tekintve, hogy drámairodalmunk még mindig nagy- on szegény, minden ilyen irányu tö- rekvést csak örömmel fogadhatunk.

= JÁNI JÁNOS SZINTÁRSULATA pénteken kezdte meg Nagykikindán előadásait. »A csókon szerzett vőlegény»-nyel. A bérl- tek számából ítélve, a közönség érdeklő- dése a színészet iránt elég élénk.

= LAUBE HENRIK állapotáról Karls- badról nyugtalanító hírek érkeznek. Beteg- sége rosszabbra fordult, de az orvosok reménylik, hogy az ősz író ezt a vissza- esést is ki fogja állani.

= A PÁRISI »COMÉDIE FRANÇAISE»-ben ez év végeig még három ujdonság kerül színre: szeptember 20-án »Antoinette Rigaund» Deslandes-től, azután »Ray- monde» Theuriet-től, — a melyben Got és id. Coquelin játszzák a főszerepet, — végül »Egy párisi» Gondinet-től, a két Coquelinnel a főbb szerepekben.

= JUDIC ASSZONY augusztus végén Svéd- országba és Dániába megy vendégszere- pelni.

= A PÁRISI NAGY OPERÁBAN a jövő hét- től kezdve a színpad előtti lámpasor vil- lamvilágításra lesz berendezve. Az ottani lapok üdvözlük ezt a újítást a közremű- ködők érdekében, a kik eddig sokat szen- vedtek a színpad előtti lámpasor által kifejtett hőségtől.

= A BORDEAUXI SZÍNHÁZBAN pártolás hiány miatt megszüntették az előadások- at. A színház igazgatója, Pottier, tudva- levőleg eltűnt, és maig sincsen semmi hír felőle.

= JUDIC ASSZONY szerződést kötött Grau imprezárióval, mely szerint kötelezi magát, hogy az 1885/86-iki idény alatt művészeti körutat tesz Amerikában. A szerződés 210 előadást biztosít a művész- nőnek, egyenkint 5000 frakkal, úgy hogy összesen egy millió és ötvenezer frankot fog kapni. Ezenkívül Grau viseli a művésznő és három kísérőjének uti költ- ségeit, valamint a társulat összes kiadá- sait, beleértve a fizetendő szerzői dija- kat is.

= BRÜSSELBEN az ujonnan épült Vaude- ville színházat legközelebb megnyitják. Ez alkalomra Flor O'Square, a párisi »Figaró» munkatársa kétfelvonásos prologot írt; ezenkívül színre kerül: »L'abricot» (A sárga barack), Commedia buffa három felvonásban, írták Louis Bataille és Henri Feugere. A megnyitásnál az egész párisi sajtó képviselve lesz.

= ZIEGLER KLÁRA, a hírneves színmű- vésznő a jövő ősszel hosszabb szünet után föl fog ismét lépni a müncheni udvari színházban.

= »ROSENKRANZ ÉS GÜLDENSTERN», Klapp Mihály mulattató vígjátéka legközelebb a berlini udvari színházban is színre kerül.

= ELMAR OLDENBURGI HERCZEG új víz- játékot írt, melynek hőst a hercegi szerző önmagáról mintázta. A darab leg- közelebb az ischli színházban kerül először színre.

HANSEN THEOFIL BÁRÓ

II.

MINT TANÁR.

Az osztrákoknak régi hibája az, hogy egyéneket, kik a műzsák ke- gyeltjei közé tartoznak, oly módon karolnak fel, hogy ezen megtiszteltetés által nem ritkán terelik a kegyencz figyel- mét más térre, másrésztől pedig nem ritkán megvan a művészen a vágy a közkívánat előtt meghajolni, ha saját, illetve művészeze rovasára történik is.

Midőn MAKART a király ezüst menyeg- zője alkalmával az osztrákokat mesteri alkotásával tökéletesen meghódította és ezek által a képzőművészeti akadémián a tanári széklle megkínálva, ezt elfogadta: a mester önmaga ellen nagy vétet köve- tett el. Tagadhatlan ugyan, hogy jól érti Makart tanítványaival a művészet magasz- tos fogalmát megértetni, tagadhatlan, hogy tanítványai benne jeles tanítóra akadtak minden tekintetben; de az is tagadhatlan, hogy a mesternél az 1870. év fordulópontot képez, mert ekkor jutott fel a legfelsőbb fokra, itt dicsőített mint epochális művész, de ezóta mesteri esetje nem bírta többé a munkáit feszült vára- kozással kísérő műértőket kiélegíteni, egy szóval: MAKART naponta kisebb lett, a régi MAKART ma már nem az, a mi volt! Szétforgácsolta erejét!

Ha HANSEN-től azt nemis állithatjuk, mert művészi szempontból a mester na- ponta nagyobbodott s minden munkájá- val egy újabb műremeket nyújtott a vil- lágnak, tanítványaival szemben sohasem tudta elfoglalni azon álláspontot, melyet a mesternek mint tanítónak elfoglalni kell. Midőn őt, mint több más jelest a tanári székre meghívták, nem vették fontolóra vajjon a mester egyszersmind tanító-e is? hanem megbíztak mesteri ironjában s ala- posnak vélték a hitet, hogy mester csak mestereket nevelhet a világnak.

Hogy mily nagyon eltér egymástól a két fogalom, azt úgy hiszem HANSEN a legfényesebben bizonyította be. Aki őt, működését és munkáit ismeri, annak ok- vetlen el kell ismernie, hogy ő mester, művész a szó legnemesebb értelmében, s ha őt mint egykori tanítványa és kritikus mint olyant még oly nagyra tudom is becsülni, nem tudom értékét mint tanító valami nagyon elismerni; mert amily nagy ő mint művész, époly negativ nagy- ság mint tanító, azaz HANSEN-ben de még egy parányi tanítói tehetség sincsen!

HANSEN mint tanító egészen más mint mester. Készített tanítványaival egy görög templomot, egy villát, egy palotát avagy egy monumentális épületet. A beosztás persze nagyon helyes, mert ha ő görög

minta szerint tanít, akkor a tanuló- nak át kell venni egy-egy görög munkát, hogy annak részletei szerint készíthesse további műveit. Ez ellen nincs is, csakis a *tan- módszer* ellen van kifogásunk, mert a villától kezdve a monumentális munkáig a tanítványokkal olyan chablonszerűleg készített ezeket, *mintha egymásról raj- zolták volna le* s innen van azután, hogy a tanuló egyoldalú lesz s úgy jár mint majdnem minden végzett növendéke, hogy a practicus életbe kilépve nem veheti hasznát ama szellemi tulajdonnak, melyet a mester keze alatt nyert, mert amily sokoldalú HANSEN mint mester, époly monoton, triviális mint tanító.

Persze, őt nem érheti semmi vád; mert nem oka annak, hogy nincs paedag- ogiai tehetsége. Hanem azokat éri a felelősség, kik a mesteri művek által el- vakítatva, oly egyéneket hívnak meg a tanszékekre, kik azt sem tudják, hogyan kell tanítani, holott mások, kik nem nagy mesterek, jobban és könnyebben meg- tudnák értetni esetleges tanítványaikkal a művészetet, — de ismeretlenül kell elzülle- niök — nem ritkán protekció hiányában.

Pedig a tanítói pálya époly nehéz fel- adattal jár mint a művészeti. SICCARDBURG és VANDER NÜLL is tanítottak a bécsi képzőművészeti akadémián, nagy meste- rek voltak, de mint tanítókról csak keve- set szól a krónika. Igaz, egy és ugyan- azon embertől lehetetlen azt követelni, hogy több oldalulug bírjon olyan tehetségekkel, melyekkel korszakot alkothat; mert az olyan sokoldalú geni mint SEMPER, aki mint művész, tanító és tudós egyaránt nagy volt, nem mindennap születik; — de ekkor helyes lenne a választás tekin- tetében óvatosnak lenne és ne engedjék meg, hogy egy európai névvel bíró inté- zet naponta sülyedjen.

HANSEN példul nagy ritkán engedte meg tanítványaiknak, hogy munkáit utá- nozzák; s ez nagy hiba volt, mert a ta- nitvány nem bírt eléggé bemélyedni a mester eszméibe. — A művészi, époly az írói pályán a főkéllék az, hogy a szerző átérezze azt amit szerez. Nem kö- vetkezménye azonban annak, hogy ugy érezni és érteni csak a szerző maga tud- jon, — mert így senki sem lenne műértő; sokan vannak, akik a mestert értik, mun- káját figyelemmel bírják kísérni, a mester gondolatmenetét, élénken maguk elé bír- ják idézni a mester gyönyörű eszméjét, de — alkotni még sem tudnak, habár megis tudják mondani, hogy a munkán hol és mi a hiba s a művészet ellen el- követett vétkeket rögtön feltalálják. — Ezek a műértők.

Hogy azonban az illető egyszersmind taníthasson is, még az is szükséges, hogy tanítványaival eszméjét, gondolatát egy mű- vészeti szak, de mindamellett népszerű módon megismertesse, hogy felébredesse benne a művészet elleni lelkesedést, hogy a tanítvány megtanulja imádni a művé- szetet legkisebb részleteiben is, hogy mestere szemeiből tudja ki olvasni annak gondolatmenetét, egyszóval: hogy mester és tanítvány egy test és vér legyen, kik- nek agyát egy és ugyanazon eszme vagy gondolat cikázza át.

És ez amit HANSEN nem volt képes keresztülvinni és így tanítványaival nem is bírt célt érni. Nagyon jól tudják azt

Ausztriában! vajjon okulni fognak-e s óvatosabbak lesznek-e jövőre a választásnál? azt a jövő mondja meg!

HANSEN maga mindent épített, mit tanítványainak nem volt szabad tenni. Görög-, olasz-, bizanci- és román-stylek tanítottak általa, német, francia, barokk, goth stb. ki volt zárva. Pedig az építésnek ma nagyrészt mindent kell tudnia, hogy a sok oldalú igényeket ki bírja elégiteni. — ma, midőn a styl is csak sport s ma azt, holnap azt karolják fel. Így a tanítvány a sok hiányt csakis az életben képes pótolni szorgalmas tanulás útján; mert nagy művész mindenki nem lehet, s monumentális munkákat építeni nincs mindenki hivatva.

A mester iskolájában két esetnek voltam szem- és fültanúja, melyek mindegyike fényes bizonyítéka annak, hogy ő sokkal könnyebben dolgozik sok, mint kevés anyaggal. Egyik tanítvánva takarékpénztári, a másik templomépülettel pályázott valahova. A correctura alatt az «örök»-nek — így szoktuk elnevezni — sok kifogása volt és sokáig tudott a munkákkal zöld ágra vergődni; mert ő, ki szabadon dolgozott, nem szokta meg, hogy az épülethez nagyságát és a költség nagyságát előre meghatározzák. «A hely kicsiny, a pénz kevés», — mondá ilyenkor — «írjon nekik, hogy többet adjanak!»

Ilyen elvekkel még az utolsó bérház is monumentálisá válnék és minden műépítész olyan lenne mint HANSEN és kartársai; pedig még messze van az idő, hogy a polgárok műizlését odáig csigázzuk, hogy a görögök mintájára csupán műremekeket építtessenek.

Meghajlok a mester művészete előtt; a művilág nagy veszteséget szenved a mester visszavonulása által; de bécsi képzőművészeti akadémia mint iskola, — bárkire essék is az új tanár választása — a legrosszabb esetben is csak nyerhet!

NYÁRI SÁNDOR.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

~ MÁTYÁS KIRÁLY SZOBORÉGYE interpelláció tárgyát képezte a minap Kolozsvár város közgyűlésén. Nagy Lajos interpellálta a tanácsot és a főispánt, hogy miért nyugszik ez az ügy és szándékoznak-e erélyesen fölvenni a gyűjtés ügyét. A főispán arra hivatkozott, hogy ő a gyűjtőbizottságot már megalakította és Nagy Mór tanácsost bízta meg az előmunkálatokkal. Nagy Mór előadta, hogy már megtette az előtanulmányokat és javaslatát legközelebb kidolgozva, be fogja mutatni a gyűjtőbizottságnak.

~ KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT ezidei évkönyve szerint az alábbi festők és szobrászok képezik a magyar képzőművészek teljes névsorát. (Folytatás a 20. számból.) Rákossy Nándor, festész, Budapest, József-tér 10. Révész Imre, festész, Páris, 25 Boulevard Gouvion St. Cyr. Roszner József, szobrász, Bécs, Arsenalweg 900. Roskovics Ignác, festész, Ungvár. Rózsay Emil, festész, Pozsony, Clarissa-utca. Sajóssy Alajos, festész, Eger. Sándy Gyula, festész, II. Donáti-utca 7. Scheidlin Károly, festész, Pozsony, Ventur-utca 5. Sefcsik Antal, szobrász, Budapest, vadász-utca 27. Siebreich Károly, festész, Bécs,

VI. Mozartgasse 7. Somogyi Dániel, festész, Budapest, kerepesi ut 55. Spányi Béla, festész, Budapest, nyul-utca 7. II. 26. Spitzer Manó, festész, München. Rottmannstrasse 11 2. Stegmüllerné Gerster Mária, festész, Kassa, Domonkóster 9. Stetka Gyula, festész. Stornó Ferencz id., festész, Sopron. Stornó Ferencz ifj., festész, Sopron. Stornó Kálmán, festész, Sopron. Strobi Alajos, szobrász, Budapest, II. várbazár, alsó pavillon. Strobentz Frigyes, festész, München, Heustrasse 20. Szabó Antal, szobrász, Budapest, akácfa-utca 43. Szamosy Elek, festész, Nagyvárad. Szandház Ferencz, szobrász, Budapest, akácfa-utca 43. Szárics Imre, festész, Budapest, tud. Akademia. Szász Gyula, szobrász, Budapest, temető-utca 7. Szathmáry Károly, festész, Bukarest, Strada Eni 10. Székely Bertalan, festész, Budapest, sugár-út 83. Szemlér Mihály, festész, Budapest, szervita-épület. Szinyéy-Merse Pál, festész, Jernye. Szirmay Antal, festész, Budapest, VI. Vörösmarty-utca 15. Szobonya Mihály, festész, München, képzőműv. akad. Szoldatics Ferencz, festész, Róma, Palazzo Venezia. Tahi Antal, festész, Budapest, Széchenyi-szálló. Tarnóczy Berta, festész, München, Ottostrasse 7. Teleki Blanca grófnő, festész. Telepy Károly, festész, Budapest, sugárút 81. Temple János, festész, Bécs, képzőművészeti akadémia. Than Mór, festész, Fiume, Via Pomerio, Campagna Desepi 15. Tomasek Emma, festész, Budapest, sas-utca 23. Tölgyessy Arthur, festész, Budapest, Imre-utca 9. Udvarlaky Béla, festész, Budapest, I. János-tér 2. Ujházy Ferencz, festész, Budapest, kerepesi-út 19. Vágó Pál, festész, Páris, 25. Boulevard Gouvion, St. Cyr. rue Aumont Thieville 4. Vajda Zsigmond, festész, Budapest, Hungária-fogadó 270. Valentiny János, festész, Nádásd-Ladány. Vastagh György, festész, Budapest, zöldfa-utca 32. Vay Sándorné báró, festész, Golog-Tállya. Vidéky János, festész, Budapest, gr. Károlyi-utca 10. Wagner Sándor, festész, München, a képzőművészeti akadémia tanára. Walla József, fametsző, München, Quaistrasse 7. Weber X. Ferencz, festész, München, Schwanthalerstrasse 25. Weisz Adolf, festész, Páris, Avenue Trudaine 3. Zala György, szobrász, München, képzőművészeti akadémia. Zichy Mihály, festész, Szt. Pétervár. Simeonowski pereulok, 135. 6.

~ GABRIEL MAX EGY ÚJ FESMÉNYÉ látható a Wimmer-féle műtárlat bejáratánál a Wittelsbachi utcán. A festő maga «Megtérítésnek» nevezi művét, melyen ellentétben eddigi műveivel a helyzet oly tiszta, hogy a megnevezésre nincs semmi szükség sem. A jelenet a Nero és Diocletian alatti keresztényüldözések egyike alatt játszódik. Egy fiatal keresztény nő vallása miatt halálra ítéltetett. A főalak nem közönséges nő hanem mint vallásáért lelkesülő és kiváló szellemi tehetséggel felruházott nő ismeretes. Ez három pogány bölcsnek alkalmat nyújtott a keresztény nőt halála előtt meglátogatni és vele valószínű kérdések fölött vitatkozni. Hihetőleg sajátzerű ingerrel lehetett rájuk nézve, e nőt ékesszólásuk hatalmával hitétől eltántorítani. De ime másképp történt. A lelkesedés tüze és a kéréllhetetlen logica éles következtetéseivel e fiatal nő bebizonyította a bölcsészeknek a több isten-

imadás tarthatlanságát. Már-már sikerült neki a bölcsészek egyikét Krisztus tanának igazságáról és isteni voltáról meggyőzni és habár két társa még ingadozik, arcvonásaik kifejezése gyanítani engedi, hogy sokáig ők sem zárkozhatnak már el az új tan elől.

~ A MÜNCHENI MŰEGYLET BEN UJONNAN KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK: Delfregger «Luitpold bajor» herceg arcképe. Orsei «Érdemes lecke». Strassow «Tavaszzal». Petersit «Virágok». Peters P. F. «Ragaz mellett». Gelli «Szünet». Gradi «Arckép» és «2 tanulmányfő». Blanchi «Katoná». Tivoli «Nagyon meleg» és «2 tanulmányfő». Actrini «Kormány» és «Gyermekkor». Berzoni «Az összejövetel». Budini «Római parasztnők». Sala «Velence». Coleman «Fagyűjtő». Kampmann «Délután a falun». Schinder «Fogorvos». Schuh «Kém» és «Szemle». Prestele «A Floienthalból Tirolban». Holmberg «Arckép». Heuseler «Vadászaton» és «Ósi erdő». Bortignoni «A pinczebarát». Blaas «Kevert társaság», «Fogyokat vigasztalni» és «Jó szomszéd-ság». Bertic «Csak alom». Buttersack «Fűzfaliget». Berninger «A taorminai színház». Jacobides «Genre». Diehl «Olvasó leány». Becker «Boldog emberek». Dehm «Estva a piazzan Chioggiaban». Höfler «2 arckép». Sieger «Genre». Bodenstein «Alkonyat Sylt szigetnek zátonyain». Morgan «Genre». Hammerl «Genre». Rouband «Lesphines». Köppen «Alpesi virágok». Bolcz «Lökép». Lös «A vásárra». Klaus «Két genre». Swertschhoff «Ot csendélet». Samnarcz Brock «Ot olajfestmény». Meadrus «Arckép». Heine «Uj aquarellek». Wex «Hegyi patak» és «Estve Seeshaupton». Swieszewsky «A vierwaldstätti tón». Ekenauer «Halászat». Nielsen «Eltévedett». Goltz «Két genre».

~ HALÉVY ÖZVEGY a napokban Párisban elhunyt. Özvegy Halévényé ügyes szobrász volt. Ő készítette férjének szobrát, mely a párisi «Opera Comique» foyterjében áll. A francia kormánytól férje halála óta 5000 frank évi nyugdíjat élvezett.

PÁLYÁZAT.

A nagyikindai róm. katolikus kántori állomásra, mely évi 600 frt fizetéssel, ostyasütés fejében 3 hold szántóföld használatával és 24 frt fa-általánnyal, végre 4000 lélek után temetési stola-illetmény-nel van díjazva, ezennel pályázat kírítatik.

A kántor a gregorianumban és világi zenében, nemkülönbén a magyar és német egyházi éneklésben jártas legyen, azonfelül köteles a népiszkolai gyermeknek ének- és zeneoktatást adni, a nyilvános körmeneteknél és temetések-nél a kántori teendőket személyesen végezni.

Pályázni akarók hiteles okmányokkal felszerelt folyamodványaikat a nagyikindai róm. kath. plébánia-hivatalhoz folyó évi augusztus hó 26-ig benyújthatják. A próbaorgonálás és éneklés ugyanaz nap délelőtti 9 óraker a helybeli róm. kath. templomban leend.

Kelt Nagy-Kikindán, 1884. július 20-án.

Dr. LITTAHORSZKY KÁROLY
prépost-plébános.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelemek gyámlatására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregsszasy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30-40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora-műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az „ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT“ megalapítja, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapestten Huszár-utca 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekintélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénzt és fáradságot nem kimélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerdített, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300-400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogástalan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállaltatik.

Szalón stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb magyar műipar telep a konkurrenzia terén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százezrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hozatván zongora-szükségletüket, százezrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyjni.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (Konzert-Flügel)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (Salon-Stutz)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 ¹ / ₂ méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítetnek. Játszott zongorák újjakkal becséreltetnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrszétvetnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakíttatnak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácssal szolgál — becsérelés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.